

ROLUL NOU AL INSTANTELOR JUDECĂTOREȘTI ÎN INTERPRETAREA ȘI APLICAREA DREPTULUI FAMILIEI

Viorel Voineag
Judecător, Tribunalul Vrancea

Conținut:

- 1. divorțul prin acord;**
- 2. divorțul din culpă;**
- 3. divorțul din cauza sănătății soțului reclamant;**
- 4. proceduri de urmat în cazul lipsei pârâtului la judecata divorțului;**
- 5. efectele divorțului cu privire la raporturile patrimoniale dintre soți: acordarea de despăgubiri; prestația compensatorie;**
- 6. efectele divorțului cu privire la raporturile nepatrimoniale dintre soți: numele de familie după divorț, drepturile dobândite în virtutea calității de soț**
- 7. exercitarea autorității părintești**
- 8. stabilirea locuinței minorului**
- 9. stabilirea obligației de întreținere față de copil**

1. DIVORȚUL PRIN ACORD

Dispoziții din NCC

Art. 373 lit. a) NCC:

Divorțul poate avea loc:

a) prin acordul soților, la cererea ambilor soți *sau* a unuia dintre soți acceptată de celălalt soț;

Art. 374 NCC:

Condiții

(1) Divorțul prin acordul soților poate fi pronunțat **indiferent de durata căsătoriei și indiferent dacă există sau nu copii minori** rezultați din căsătorie.

(2) Divorțul prin acordul soților nu poate fi admis dacă unul dintre soți este pus sub interdicție.

(3) Instanța este obligată să verifice existența **consimțământului liber și neviciat al fiecărui soț.**

Dispoziții din Codul de procedură civilă

Art. 613 C proc civ

Presedintele instantei, primind cererea de divort, va da reclamantului sfaturi de impacare si, in cazul in care acesta staruie in cererea sa, va fixa termen pentru judecarea cauzei.

- text inaplicabil în majoritatea cazurilor -

Art. 613¹ C proc civ

În cazul în care cererea de divorț se întemeiază pe acordul părților, **ea va fi semnată de ambii soți**. Atunci când este cazul, soții vor stabili și modalitățile în care au convenit să fie soluționate cererile accesorii divorțului.

Primind cererea de divorț formulată în condițiile alin. 1, instanța va verifica existența consimțământului soților, după care va fixa termen pentru soluționarea cererii în camera de consiliu.

La termenul de judecată, instanța verifică dacă soții stăruie în desfacerea căsătoriei pe baza acordului lor și, în caz afirmativ, va trece la judecarea cererii, fără a administra probe cu privire la motivele de divorț.

La cererea soților, instanța va pronunța o hotărâre cu privire la divorț potrivit alin. 3. Prin aceeași hotărâre, instanța se va pronunța, potrivit legii, cu privire la numele pe care îl va purta fiecare soț după desfacerea căsătoriei și, când este cazul, cu privire la încredințarea copiilor minori și contribuția părinților la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională a copiilor. Tot astfel, instanța va putea lua act de învoiala soților cu privire la alte cereri accesorii, în condițiile legii.

În cazul în care soții nu se învoiesc asupra cererilor accesorii, instanța va continua judecata administrând probele prevăzute de lege pentru soluționarea acestor cereri.

Art. 614 C proc civ

In fata instantelor de fond, partile se vor infatisa in persoana, afara numai daca unul dintre soti executa o pedeapsa privativa de libertate, este impiedicat de o boala grava, este pus sub interdictie **sau are reședința în strainatate**; in aceste cazuri, partile se vor putea infatisa prin mandatar.

Întrebări:

1. *semnătura unuia dintre soți poate fi aplicată direct și pentru prima dată la termenul de judecată?*

2. *cum se interpretează noțiunea de “reședință” din art. 614 C proc civ? Este aplicabil textul chiar dacă soțul nu prezintă dovezi specifice eliberate de autoritățile din străinătate privind reședința, însă din cuprinsul altor dovezi prezentate rezultă că locuiește în străinătate ?*

Pentru a reține că soțul care nu este prezent are reședința în străinătate, invocându-se incidența art. 614 C proc civ, este suficientă declararea sau recunoașterea acestui fapt de către soțul prezent?

3. *putem considera ca fiind îndeplinită cerința prevăzută la art. 374 alin. 3) NCC în situația în care consimțământul unuia dintre soți este exprimat prin declarație autentificată de notarul public?*

2. DIVORȚUL DIN CULPĂ

Dispoziții din NCC

Art. 373 lit. b) și c) NCC:

Divorțul poate avea loc:

- b) atunci când, din cauza unor motive temeinice, raporturile dintre soți sunt grav vătămăte și continuarea căsătoriei nu mai este posibilă;
- c) la cererea unuia dintre soți, după o separare în fapt care a durat cel puțin 2 ani

Art. 379 NCC:

Condiții

(1) În cazul prevăzut la art. 373 lit. b), divorțul se poate pronunța dacă instanța stabilește culpa **unuia dintre soți în destrămarea căsătoriei**. Cu toate acestea, dacă din probele administrate rezultă culpa ambilor soți, instanța poate pronunța divorțul din culpa lor comună, chiar dacă numai unul dintre ei a făcut cerere de divorț. Dacă culpa aparține în totalitate reclamantului, sunt aplicabile prevederile art. 388.

(2) În ipoteza prevăzută de art. 373 lit. c), divorțul se pronunță din culpa exclusivă a soțului reclamant, cu excepția situației în care pârâtul se declară de acord cu divorțul, când acesta se pronunță fără a se face mențiune despre culpa soților.

Art. 42 din Legea nr. 7172011 (astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 6072012)

(1) În aplicarea art. 379 alin. (1) din Codul civil, **divorțul se poate pronunța, în ipoteza prevăzută la art. 373 lit. b) din Codul civil, din culpa unuia dintre soți, dacă instanța stabilește culpa soțului pârât în destrămarea căsătoriei.**

(2) Dispozițiile art. 388 din Codul civil sunt aplicabile, în cazul prevăzut la art. 373 lit. b) din Codul civil, dacă divorțul s-a pronunțat din culpa exclusivă a pârâtului, iar în cazul prevăzut la art. 373 lit. c) din Codul civil, dacă divorțul s-a pronunțat din culpa exclusivă a reclamantului.

Dispoziții din Codul de procedură civilă

Art. 613^{1a} C proc civ:

Când cererea de divorț este întemeiată pe culpa soțului pârât, **iar acesta recunoaște faptele** care au dus la destrămarea vieții conjugale, instanța, **dacă reclamantul este de acord**, va pronunța divorțul fără a cerceta temeinicia motivelor de divorț și fără a face mențiune despre culpa pentru desfacerea căsătoriei.

Dispozițiile art. 613¹ alin. 4 și 5 și art. 619 alin. 4 se aplică în mod corespunzător.

Dacă reclamantul nu este de acord cu pronunțarea divorțului în condițiile alin. 1, cererea va fi soluționată potrivit dispozițiilor art. 617.

Art. 614¹ C proc civ:

În fața instanței de fond, aceasta va stăruii pentru soluționarea divorțului prin înțelegerea părților.

În cazul în care judecătorul recomandă medierea, iar părțile o acceptă, acestea se vor prezenta la mediator, în vederea informării lor cu privire la avantajele medierii.

Mediatorul nu poate solicita plata onorariului pentru informarea părților. După informare, părțile decid dacă acceptă sau nu soluționarea divorțului prin mediere.

Până la termenul fixat de instanță, care nu poate fi mai scurt de 15 zile, părțile depun procesul-verbal întocmit de mediator cu privire la rezultatul ședinței de informare.

Prevederile alin. 2 și 3 nu sunt aplicabile în cazul în care părțile au încercat soluționarea divorțului prin mediere anterior introducerii acțiunii.

Art. 616² C proc civ:

Dacă în timpul procesului de divorț unul dintre soți decedează, instanța va lua act de încetarea căsătoriei și va dispune, prin hotărâre irevocabilă, închiderea dosarului.

Cu toate acestea, când cererea de divorț se întemeiază pe culpa pârâtului și reclamantul decedează în cursul procesului, lăsând moștenitori, aceștia vor putea continua acțiunea, pe care instanța o va admite numai dacă va constata culpa exclusivă a soțului pârât. În caz contrar, dispozițiile alin. 1 sunt aplicabile.

Pentru introducerea în cauză a moștenitorilor soțului reclamant, instanța va suspenda procesul potrivit dispozițiilor art. 243 alin. 1 pct. 1.

Art. 617 C proc civ (modificat prin Legea nr. 60/2012):

Instanța va pronunța divorțul din culpa soțului pârât atunci când, din cauza unor motive temeinice, imputabile acestuia, raporturile dintre soți sunt grav vătămăte și continuarea căsătoriei nu mai este posibilă.

Instanța poate să pronunțe divorțul din culpa ambilor soți, chiar atunci când numai unul dintre ei a făcut cerere, dacă din dovezile administrate reiese că amândoi sunt vinovați de destrămarea căsătoriei.

Dacă pârâtul nu a formulat cerere reconvențională, iar din dovezile administrate rezultă că numai reclamantul este culpabil de destrămarea căsătoriei, cererea acestuia va fi respinsă ca neîntemeiată, cu excepția cazului în care sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 617¹ privind pronunțarea divorțului din culpa exclusivă a reclamantului.

Hotărârea prin care se pronunță divorțul nu se va motiva, dacă ambele părți solicită instanței aceasta.

În cazul divorțului prin acordul soților, instanța va pronunța divorțul fără a face mențiune cu privire la culpa soților.

Art. 617¹ C proc civ

Când soții sunt separați în fapt de cel puțin 2 ani, oricare dintre ei va putea cere divorțul, **asumându-și responsabilitatea pentru eșecul căsătoriei.**

În acest caz, instanța va verifica existența și durata despărțirii în fapt și va **pronunța divorțul din culpa exclusivă a reclamantului.**

Dacă soțul pârât se declară de acord cu divorțul, dispozițiile art. 613¹ alin. 3-5 și art. 619 alin. 4 se vor aplica în mod corespunzător.

Recomandări:

- a se aplica la primul termen dispozițiile art. 614¹ alin. 1) C proc civ referitoare la “stăruința” instanței ca soluționarea divorțului să se facă prin accord;
- în acest sens, consider că judecătorul ar trebui să explice părților avantajele acestei modalități de desfacere a căsătoriei (evitare cheltuieli cu aducerea martorilor, timp redus, etc), putând apela și la argumente de ordin emoțional (caracterul civilizat al acestei proceduri, evitarea adâncirii unei stări conflictuale, nu sunt nici primii și nici singurii care ajung într-o astfel de situație, apelul la timpul petrecut împreună, necesitatea ca pe viitor să colaboreze pentru binele copiilor, aducerea la cunoștință a unor cazuri similare în care soții au regretat ulterior conduita avută, etc);
- recomandările sunt aplicabile și în cazul în care până la primul termen s-a depus deja întâmpinare/cerere reconvențională;
- în cazul în care din cuprinsul cererilor formulate de soți se deduce existența unei acute stări conflictuale și se “întrevede” un proces dificil (din perspectiva procedurilor de audiere a martorilor, prezentarea unor probe constând în înregistrări audio-video, etc), este recomandabil ca discuția judecătorului cu soții, având ca obiectiv încercarea de a soluționa divorțul prin acord, să aibă loc în camera de consiliu și, de preferat, fără asistența avocaților;

Aționând în acest fel judecătorul poate câștiga timp și, în aceeași măsură, își exercită și un rol social în cadrul colectivității.

Întrebări:

1. dacă numai unul dintre soți introduce acțiune de divorț, iar pârâtul nu formulează cerere reconvențională și nici nu este de accord cu divorțul, se poate dispune desfacerea căsătoriei din culpa exclusivă a reclamantului (reținând din cuprinsul probelor o astfel de culpă)?

2. Ce probe pot fi administrate pentru a se stabili **existența și durata despărțirii în fapt**, în ipoteza art. 373 lit. c)?

3. DIVORȚUL DIN CAUZA STĂRII SĂNĂTĂȚII SOȚULUI RECLAMANT

Dispoziții din NCC

Art. 373 lit. d) NCC:

Divorțul poate avea loc:

d) la cererea **aceluia dintre soți a căruia stare de sănătate** face imposibilă continuarea căsătoriei.

Art. 381 NCC:

Condițiile divorțului

În cazul prevăzut la art. 373 lit. d), desfacerea căsătoriei se pronunță fără a se face mențiune despre culpa soților.

Dispoziții din Codul de procedură civilă

Art. 613^{1b} C proc civ:

Când divorțul este cerut pentru că starea sănătății unuia dintre soți face imposibilă continuarea căsătoriei, **instanța va administra probe privind existența bolii și starea sănătății soțului bolnav** și va pronunța divorțul, potrivit Codului civil, fără a face mențiune despre culpa pentru desfacerea căsătoriei.

Întrebare:

1. Ce probe va administra instanța pentru a stabili:

- existența bolii;
- starea sănătății soțului bolnav;
- imposibilitatea continuării căsătoriei determinată de starea de sănătate?

4. PROCEDURI DE URMAT ÎN CAZUL LIPSEI PĂRĂTULUI LA JUDECATA DIVORȚULUI

Dispoziții din Codul de procedură civilă

Art. 616¹ C proc civ:

Daca procedura de chemare a sotului parat a fost indeplinita prin afisare, iar **acesta nu s-a prezentat la primul termen de judecata**, instanta va cere **dovezi sau va dispune cercetari pentru a verifica** daca paratul isi are domiciliul la locul indicat in cerere si daca, constata ca nu domiciliaza acolo, va dispune citarea lui la domiciliul sau, precum si, daca este cazul, la locul sau de munca.

Art. 95 C proc civ:

(1) Cand reclamantul invedereaza ca, **desi a facut tot ce i-a stat in putinta**, nu a izbutit sa afle domiciliul paratului, presedintele instantei va dispune citarea acestuia prin publicitate.

(2) Citarea prin publicitate se face afisandu-se citatia la usa instantei. Citatia se publica si in Monitorul Oficial al Romaniei sau intr-un ziar mai raspandit, in cazurile in care presedintele tribunalului sau completul de judecata apreciaza ca o asemenea masura este necesara.

(3) Afisarea, precum si publicarea citatiei in Monitorul Oficial sau intr-un ziar mai raspandit se fac cu cel putin 15 zile inainte de data fixata pentru judecata. In cazurile urgente, presedintele tribunalului sau completului de judecata va putea reduce acest termen la 5 zile.

(4) Daca paratul se infatiseaza si dovedeste ca a fost citat prin publicitate cu rea-credinta, toate actele de procedura ce au urmat incuviintarii acestei citari vor fi anulate, reclamantul putand fi sanctionat cu amenda si obligat la despagubiri, potrivit legii.

Întrebări:

1. Ce măsuri ar trebui să dispună instanța în cazul în care reclamantul învederează că pârâtul este plecat în străinătate și nu îi cunoaște locul de ședere, solicitând astfel citarea prin publicitate?

2. Ce dovezi/cercetări poate solicita/dispune instanța pentru a se convinge că pârâtul își are domiciliul la locul indicat în acțiune de reclamant?

5. EFECTELE DIVORȚULUI CU PRIVIRE LA RAPORTURILE PATRIMONIALE DINTRE SOȚI:

- acordarea de despăgubiri;
- prestația compensatorie

Dispoziții din Noul Cod Civil

Art. 388 NCC

Acordarea despăgubirilor

Distinct de dreptul la prestația compensatorie prevăzut la art. 390, **soțul nevinovat, care suferă un prejudiciu prin desfacerea căsătoriei**, poate cere soțului vinovat să îl despăgubească. Instanța de tutelă soluționează cererea prin hotărârea de divorț.

Art. 390 NCC

Condițiile prestației compensatorii

(1) În cazul în care divorțul se pronunță din **culpa exclusivă a soțului pârât, soțul reclamant poate beneficia de o prestație** care să compenseze, atât cât este posibil, **un dezechilibru semnificativ** pe care divorțul l-ar determina **în condițiile de viață** ale celui care o solicită.

(2) Prestația compensatorie se poate acorda numai în cazul în care **căsătoria a durat cel puțin 20 de ani.**

(3) Soțul care solicită prestația compensatorie nu poate cere de la fostul său soț și pensie de întreținere, în condițiile art. 389.

Art. 391 NCC

Stabilirea prestației compensatorii

(1) Prestația compensatorie nu se poate solicita **decât odată cu desfacerea căsătoriei.**

(2) **La stabilirea prestației compensatorii se ține seama** atât de **resursele soțului care o solicită**, cât și de **mijloacele celuilalt soț din momentul divorțului**, de *efectele pe care le are sau le va avea lichidarea regimului matrimonial, precum și de orice alte împrejurări previzibile de natură să le modifice, cum ar fi vârsta și starea de sănătate a soților, contribuția la creșterea copiilor minori pe care a avut-o și urmează să o aibă fiecare soț, pregătirea profesională, posibilitatea de a desfășura o activitate producătoare de venituri și altele asemenea.*

Art. 392 NCC

Forma prestației compensatorii

(1) Prestația compensatorie poate fi stabilită în bani, sub forma unei sume globale sau a unei rente viagere, ori în natură, sub forma uzufructului asupra unor bunuri mobile sau imobile care aparțin debitorului.

(2) Renta poate fi stabilită într-o cotă procentuală din venitul debitorului sau într-o sumă de bani determinată.

(3) Renta și uzufructul se pot constitui pe toată durata vieții celui care solicită prestația compensatorie sau pentru o perioadă mai scurtă, care se stabilește prin hotărârea de divorț.

Art. 393 NCC

Garanții

Instanța, la cererea soțului creditor, îl poate obliga pe soțul debitor să constituie o garanție reală sau să dea cauțiune pentru a asigura executarea rentei.

Art. 394 NCC

Modificarea prestației compensatorii

(1) Instanța poate mări sau micșora prestația compensatorie, dacă se modifică, în mod semnificativ, mijloacele debitorului și resursele creditorului.

(2) În cazul în care prestația compensatorie constă într-o sumă de bani, aceasta se indexează de drept, trimestrial, în funcție de rata inflației.

Art. 395 NCC

Încetarea prestației compensatorii

Prestația compensatorie încetează prin decesul unuia dintre soți, prin recăsătorirea soțului creditor, precum și atunci când acesta obține resurse de natură să îi asigure condiții de viață asemănătoare celor din timpul căsătoriei.

Dispoziții din Legea nr. 71/2011

Art. 45 (modificat prin legea nr. 60/2012)

Dispozițiile art. 388 din Codul civil privind acordarea despăgubirilor și cele ale art. 390 din Codul civil privind acordarea prestației compensatorii sunt aplicabile în cazul în care **motivele de divorț s-au ivit după intrarea în vigoare a Codului civil.**

Întrebări:

1. Prejudiciul la care se referă art. 388 NCC este numai unul material sau poate fi și moral?

2. Despăgubirile prevăzute la art. 388 NCC ar putea fi acordate și în cazul în care cererea de solicitare a acestora este introdusă ulterior divorțului?

6. EFECTELE DIVORȚULUI CU PRIVIRE LA RAPORTURILE NEPATRIMONIALE DINTRE SOȚI:

- numele de familie după divorț;
- drepturile dobândite în virtutea calității de soț

Dispoziții din Noul Cod Civil

Art. 322

Regimul unor acte juridice

(1) Fără consimțământul scris al celuilalt soț, niciunul dintre soți, chiar dacă este proprietar exclusiv, nu poate dispune de drepturile asupra locuinței familiei și nici nu poate încheia acte prin care ar fi afectată folosința acesteia.

(2) De asemenea, un soț nu poate deplasa din locuință bunurile ce mobilează sau decorează locuința familiei și nu poate dispune de acestea fără consimțământul scris al celuilalt soț.

(3) În cazul în care consimțământul este refuzat fără un motiv legitim, celălalt soț poate să sesizeze instanța de tutelă, pentru ca aceasta să autorizeze încheierea actului.

(4) Soțul care nu și-a dat consimțământul la încheierea actului poate cere anularea lui în termen de un an de la data la care a luat cunoștință despre acesta, dar nu mai târziu de un an de la data încetării regimului matrimonial.

(5) În lipsa notării locuinței familiei în cartea funciară, soțul care nu și-a dat consimțământul nu poate cere anularea actului, ci numai daune-interese de la celălalt soț, cu excepția cazului în care terțul dobânditor a cunoscut, pe altă cale, calitatea de locuință a familiei.

(6) Dispozițiile alin. (5) se aplică în mod corespunzător actelor încheiate cu încălcarea prevederilor alin. (2).

Art. 323

Drepturile soților asupra locuinței închiriate

(1) În cazul în care locuința este deținută în temeiul unui contract de închiriere, fiecare soț are un drept locativ propriu, chiar dacă numai unul dintre ei este titularul contractului ori contractul este încheiat înainte de căsătorie.

(2) Dispozițiile art. 322 sunt aplicabile în mod corespunzător.

(3) În caz de deces al unuia dintre soți, soțul supraviețuitor continuă exercitarea dreptului său locativ, dacă nu renunță în mod expres la acesta, în termenul prevăzut la art. 1.834.

Art. 324

Atribuirea beneficiului contractului de închiriere

(1) La desfacerea căsătoriei, dacă nu este posibilă folosirea locuinței de către ambii soți și aceștia nu se înțeleg, beneficiul contractului de închiriere poate fi atribuit unuia dintre soți, ținând seama, în ordine, de interesul superior al copiilor minori, de culpa în desfacerea căsătoriei și de posibilitățile locative proprii ale foștilor soți.

(2) Soțul căruia i s-a atribuit beneficiul contractului de închiriere este dator să plătească celuilalt soț o indemnizație pentru acoperirea cheltuielilor de instalare într-o altă locuință, cu excepția cazului în care divorțul a fost pronunțat din culpa exclusivă a acestuia din urmă. Dacă există bunuri comune, indemnizația se poate imputa, la partaj, asupra cotei convenite soțului căruia i s-a atribuit beneficiul contractului de închiriere.

(3) Atribuirea beneficiului contractului de închiriere se face cu citarea locatorului și produce efecte față de acesta de la data când hotărârea judecătorească a rămas definitivă.

(4) Prevederile alin. (1)-(3) se aplică în mod similar și în cazul în care bunul este proprietatea comună a celor 2 soți, atribuirea beneficiului locuinței conjugale producând efecte până la data rămânerii definitive a hotărârii de partaj.

§2. Efectele divorțului cu privire la raporturile **nepatrimoniale** dintre soți

Art. 383 NCC

Numele de familie după căsătorie

(1) La desfacerea căsătoriei prin divorț, soții pot conveni să păstreze numele purtat în timpul căsătoriei. Instanța ia act de această înțelegere prin hotărârea de divorț.

(2) Pentru **motive temeinice**, justificate de interesul unuia dintre soți sau de interesul superior al copilului, instanța poate să încuviințeze ca soții să păstreze numele purtat în timpul căsătoriei, chiar în lipsa unei înțelegeri între ei.

(3) Dacă nu a intervenit o înțelegere sau dacă instanța nu a dat încuviințarea, fiecare dintre foștii soți poartă numele dinaintea căsătoriei.

Art. 384 NCC

Drepturile soțului divorțat

(1) Divorțul este considerat pronunțat împotriva soțului din a cărui culpă exclusivă s-a desfășurat căsătoria.

(2) Soțul împotriva căruia a fost pronunțat divorțul pierde drepturile pe care legea sau convențiile încheiate anterior cu terții le atribuie acestuia.

(3) Aceste drepturi nu sunt pierdute în cazul culpei comune sau al divorțului prin acordul soților.

Întrebări:

1. Ce argumente rezonabile poate reține instanța pentru a încuviința păstrarea numelui dobândit prin căsătorie, în cazul opoziției celuilalt soț? Se poate vorbi despre extinderea sferei cazurilor considerate până în prezent, în doctrină, drept “motive temeinice”?

2. În ce ipoteze sunt aplicabile dispozițiile art. 383 NCC?

Cazuri de analizat:

- în timpul căsătoriei, soții închiriază locuința de la un terț;
- la data căsătoriei, unul dintre soți avea închiriată locuință;
- în timpul căsătoriei, unuia dintre soți I se atribuie, prin contract de închiriere, locuință de serviciu;
- în timpul căsătoriei, soții au împrumutat unui terț o sumă de bani.

7. EXERCITAREA AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI

Dispoziții din Noul Cod Civil cuprinse în Titlul II (Căsătoria) al Cărții a II a (Despre familie)

§4. Efectele divorțului cu privire la raporturile dintre părinți și copiii lor minori

ART. 396

Raporturile dintre părinții divorțați și copiii lor minori

(1) Instanța de tutelă hotărăște, **odată cu pronunțarea divorțului**, asupra raporturilor dintre părinții divorțați și copiii lor minori, **ținând seama de interesul superior al copiilor**, de concluziile raportului de anchetă psihosocială, precum și, **dacă este cazul, de învoiala părinților**, pe care îi ascultă.

(2) Dispozițiile art. 264 sunt aplicabile.

ART. 397

Exercitarea autorității părintești de către ambii părinți
După divorț, autoritatea părintească revine în comun ambilor părinți, afară de cazul în care instanța decide altfel.

ART. 398

Exercitarea autorității părintești de către un singur părinte
(1) **Dacă există motive întemeiate**, având în vedere interesul superior al copilului, instanța hotărăște ca autoritatea părintească să fie exercitată **numai de către unul dintre părinți.**

(2) **CELĂLALT PĂRINTE PĂSTREAZĂ DREPTUL DE A VEGHEA ASUPRA MODULUI DE CREȘTERE ȘI EDUCARE A COPILULUI, PRECUM ȘI DREPTUL DE A CONSIMȚI LA ADOPTIA ACESTUIA.**

ART. 399

Exercitarea autorității părintești de către alte persoane
(1) În mod excepțional, instanța de tutelă poate hotărî plasamentul copilului la o rudă sau la o altă familie ori persoană, cu consimțământul acestora, sau într-o instituție de ocrotire. Acestea exercită drepturile și îndatoririle care revin părinților cu privire la persoana copilului.

(2) Instanța stabilește dacă drepturile cu privire la bunurile copilului se exercită de către părinți în comun sau de către unul dintre ei.

Dispoziții din Noul Cod Civil cuprinse în Titlul IV (Autoritatea părintească) al Cărții a II a (Despre familie)

CAP. I Dispoziții generale

ART. 483

Autoritatea părintească

(1) Autoritatea părintească este **ansamblul de drepturi și îndatoriri care privesc atât persoana, cât și bunurile copilului** și aparțin în mod egal ambilor părinți.

(2) Părinții exercită autoritatea părintească numai în interesul superior al copilului, cu respectul datorat persoanei acestuia, și îl asociază pe copil la toate deciziile care îl privesc, ținând cont de vârsta și de gradul său de maturitate.

(3) Ambii părinți răspund pentru creșterea copiilor lor minori.

ART. 486

Neînțelegerile dintre părinți

Ori de câte ori există neînțelegeri între părinți cu privire la exercițiul drepturilor sau la îndeplinirea îndatoririlor părintești, instanța de tutelă, după ce îi ascultă pe părinți și luând în considerare concluziile raportului referitor la ancheta psihosocială, hotărăște potrivit interesului superior al copilului. Ascultarea copilului este obligatorie, dispozițiile art. 264 fiind aplicabile.

CAP. II Drepturile și îndatoririle părintești

ART. 487

Conținutul autorității părintești

Părinții au dreptul și îndatorirea de a **crește** copilul, îngrijind de **sănătatea și dezvoltarea lui fizică, psihică și intelectuală**, de **educația, învățătura și pregătirea profesională** a acestuia, potrivit propriilor lor convingeri, însușirilor și nevoilor copilului; ei sunt datori să dea copilului orientarea și sfaturile necesare exercitării corespunzătoare a drepturilor pe care legea le recunoaște acestuia.

ART. 488

Îndatoririle specifice

(1) Părinții au îndatorirea de a crește copilul în condiții care să asigure dezvoltarea sa fizică, mentală, spirituală, morală și socială în mod armonios.

(2) În acest scop, părinții sunt obligați:

- a) să coopereze cu copilul și să îi respecte viața intimă, privată și demnitatea;
- b) să prezinte și să permită informarea și lămurirea copilului despre toate actele și faptele care l-ar putea afecta și să ia în considerare opinia acestuia;
- c) **să ia toate măsurile necesare pentru protejarea și realizarea drepturilor copilului;**
- d) să coopereze cu persoanele fizice și persoanele juridice cu atribuții în domeniul îngrijirii, educării și formării profesionale a copilului.

ART. 501

Administrarea bunurilor copilului

(1) Părinții au dreptul și îndatorirea **de a administra bunurile copilului lor minor, precum și de a-l reprezenta în actele juridice civile ori de a-i încuviința aceste acte, după caz.**

(2) După împlinirea vârstei de 14 ani minorul își exercită drepturile și își execută obligațiile singur, în condițiile legii, însă numai cu încuviințarea părinților și, după caz, a instanței de tutelă.

CAP. III Exercițarea autorității părintești

ART. 503

Modul de exercitare a autorității părintești

(1) Părinții exercită **împreună și în mod egal** autoritatea părintească.

(2) Față de terții de bună-credință, oricare dintre părinți, care îndeplinește singur un act curent pentru exercitarea drepturilor și îndeplinirea îndatoririlor părintești, este prezumat că are și consimțământul celuilalt părinte.

ART. 504

Exercițarea autorității părintești în caz de divorț

Dacă părinții sunt divorțați, autoritatea părintească se exercită potrivit dispozițiilor referitoare la efectele divorțului în raporturile dintre părinți și copii.

ART. 505

Copilul din afara căsătoriei

(1) În cazul copilului din afara căsătoriei a cărui filiație a fost stabilită concomitent sau, după caz, succesiv față de ambii părinți, autoritatea părintească se exercită în comun și în mod egal de către părinți, dacă aceștia conviețuiesc.

(2) **Dacă părinții copilului din afara căsătoriei nu conviețuiesc, modul de exercitare a autorității părintești se stabilește de către instanța de tutelă, fiind aplicabile prin asemănare dispozițiile privitoare la divorț.**

(3) Instanța sesizată cu o cerere privind stabilirea filiației este obligată să dispună asupra modului de exercitare a autorității părintești, fiind aplicabile prin asemănare dispozițiile privitoare la divorț.

ART. 506

Învoiala părinților

Cu încuviințarea instanței de tutelă părinții se pot înțelege cu privire la exercitarea autorității părintești sau cu privire la luarea unei măsuri de protecție a copilului, dacă este respectat interesul superior al acestuia. Ascultarea copilului este obligatorie, dispozițiile art. 264 fiind aplicabile.

Întrebări:

A. Cu privire la situația copilului minor, cu ocazia judecării divorțului:

1. simpla conivență a părinților, în sensul exercitării autorității părintești de către unul din ei, după divorț, este suficientă pentru ca instanța să dispună o astfel de măsură?
2. ce demersuri/cercetări suplimentare ar trebui să întreprindă instanța pentru a dispune exercitarea autorității părintești de către un singur părinte, în situația de la pct.1?
3. ce criterii trebuie să aibă în vedere instanța pentru a stabili/aprecia care este interesul superior al copilului în ceea ce privește titularii exercitării autorității părintești?
4. ce probe ar trebui administrate pentru a dispune exercitarea autorității părintești de către un singur părinte?
5. Care sunt drepturile/avantajele părintelui căruia i s-a acordat exclusivitatea exercitării autorității părintești, în raport de copil și de celălalt părinte?
6. Ce drepturi față de minor păstrează părintele în cazul în care s-a dispus ca autoritatea părintească să fie exercitată exclusiv de către celălalt părinte?

7. Caz particular de analizat: unul dintre părinți lucrează în străinătate (sau este iminentă plecarea sa în străinătate pentru a lucra) și solicită exercitarea exclusivă a autorității părintești pentru a putea lua copilul în străinătate:

- celălalt părinte este de acord;

- celălalt părinte nu este de acord.

B. Cu privire la situația copilului minor, în timpul căsătoriei:

1. este admisibilă cererea de exercitare exclusivă a autorității părintești, fără a se introduce acțiune de divorț?

2. Dacă răspunsul la întrebarea nr. 1 este afirmativ, ce criterii va avea în vedere instanța pentru a putea decide în acest sens? Ce probe va administra?

3. Dacă răspunsul la întrebarea nr. 1 este afirmativ, iar instanța consideră întemeiată cererea, în lipsa unui capăt de cerere suplimentar, este obligată să se pronunțe, din oficiu, și cu privire la locuința copilului? Care este rațiunea și finalitatea urmărită de legiuitor prin edictarea normelor privitoare la stabilirea locuinței copilului?

4. Cazuri particulare de analizat:

- între soți există raporturi specifice căsătoriei, însă unul dintre aceștia urmează să plece în străinătate pe o perioadă îndelungată de timp, fiind de acord cu cererea celuilalt soț de exercitare exclusivă a autorității părintești;

- unul dintre soți a părăsit domiciliul conjugal, locuind la o altă locație, în aceeași localitate sau în altă localitate; este de acord/nu este de acord cu cererea reclamantei

C. Cu privire la situația copilului minor din afara căsătoriei:

1. Dacă instanța dispune exercitarea exclusivă a autorității părintești, în lipsa unui capăt de cerere subsecvent, trebuie să se pronunțe, din oficiu, cu privire la stabilirea locuinței copilului? Care este rațiunea și finalitatea urmărită de legiuitor prin edictarea normelor privitoare la stabilirea locuinței copilului?

8. STABILIREA LOCUINȚEI MINORULUI

Dispoziții din Noul Cod Civil cuprinse în Titlul II (Căsătoria) al Cărții a II a (Despre familie)

§4. Efectele divorțului cu privire la raporturile dintre părinți și copiii lor minori

ART. 400

Locuința copilului după divorț

(1) În lipsa înțelegerii dintre părinți sau dacă aceasta este contrară interesului superior al copilului, instanța de tutelă stabilește, odată cu pronunțarea divorțului, locuința copilului minor la părintele cu care locuiește în mod statornic.

(2) Dacă până la divorț copilul a locuit cu ambii părinți, instanța îi stabilește locuința la unul dintre ei, ținând seama de interesul său superior.

(3) În mod excepțional, și numai dacă este în interesul superior al copilului, instanța poate stabili locuința acestuia la bunici sau la alte rude ori persoane, cu consimțământul acestora, ori la o instituție de ocrotire. Acestea exercită supravegherea copilului și îndeplinesc toate actele obișnuite privind sănătatea, educația și învățătura sa.

ART. 401

Drepturile părintelui separat de copil

(1) În cazurile prevăzute la art. 400, părintele sau, după caz, părinții separați de copilul lor **au dreptul de a avea legături personale cu acesta.**

(2) În caz de neînțelegere între părinți, instanța de tutelă decide cu privire la **modalitățile de exercitare a acestui drept.** Ascultarea copilului este obligatorie, art. 264 fiind aplicabil.

Dispoziții din Noul Cod Civil cuprinse în Titlul IV (Autoritatea părintească) al Cărții a II a (Despre familie)

CAP. II Drepturile și îndatoririle părintești

ART. 496

Locuința copilului

(1) Copilul minor locuiește la părinții săi.

(2) Dacă părinții nu locuiesc împreună, aceștia vor stabili, de comun acord, locuința copilului.

(3) **În caz de neînțelegere între părinți,** instanța de tutelă hotărăște, luând în considerare concluziile raportului de anchetă psihosocială și ascultându-i pe părinți și pe copil, dacă a împlinit vârsta de 10 ani. Dispozițiile art. 264 rămân aplicabile.

(4) Locuința copilului, stabilită potrivit prezentului articol, **nu poate fi schimbată fără acordul părinților decât în cazurile prevăzute expres de lege.**

(5) Părintele la care copilul nu locuiește în mod statornic are dreptul de a avea legături personale cu minorul, **la locuința acestuia.** Instanța de tutelă poate limita exercițiul acestui drept, dacă aceasta este în interesul superior al copilului.

ART. 497

Schimbarea locuinței copilului

(1) **Dacă afectează exercițiul autorității sau al unor drepturi părintești**, schimbarea locuinței copilului, împreună cu părintele la care locuiește, nu poate avea loc decât cu acordul prealabil al celuilalt părinte.

(2) În caz de neînțelegere între părinți, hotărăște instanța de tutelă potrivit interesului superior al copilului, luând în considerare concluziile raportului de anchetă psihosocială și ascultându-i pe părinți. Ascultarea copilului este obligatorie, dispozițiile art. 264 fiind aplicabile.

Întrebări:

1. *Este admisibilă acțiunea de stabilire a locuinței minorului din căsătorie sau din afara căsătoriei, fără a se solicita divorțul sau/și exercitarea autorității părintești?*
2. Care este rațiunea și finalitatea urmărită de legiuitor prin edictarea normelor privitoare la stabilirea locuinței copilului?
3. Când se dispune cu privire la locuința minorului trebuie să se individualizeze, în concret, adresa acestei locuințe sau este suficient să se indice un criteriu de identificare a acesteia (*de exemplu*: stabilește locuința minorului la mama sa)
4. În ce situații schimbarea locuinței copilului, poate afecta exercițiul autorității sau al unor drepturi părintești?
5. Care este sancțiunea care intervine (sau ce mijloace are la dispoziție părintele care nu locuiește cu minorul) în cazul în care are loc schimbarea locuinței copilului, fiind afectată, prin această măsură, exercitarea autorității părintești sau a altor drepturi, de către celălalt părinte?

9. STABILIREA OBLIGAȚIEI DE ÎNTREȚINERE FAȚĂ DE COPIL

Dispoziții din Noul Cod Civil cuprinse în Titlul II (Căsătorie) al Cărții a II a (Despre familie)

ART. 402

Stabilirea contribuției părinților

(1) Instanța de tutelă, prin hotărârea de divorț, stabilește **contribuția** fiecărui părinte la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională a copiilor.

(2) Dispozițiile titlului V privind obligația de întreținere se aplică în mod corespunzător.

Dispoziții din Noul Cod Civil cuprinse în Titlul V (Obligația de întreținere) al Cărții a II a (Despre familie)

CAP. III Condițiile obligației de întreținere

ART. 525

Dreptul la întreținere al minorului

(1) Minorul care cere întreținere de la părinții săi se află în nevoie **dacă nu se poate întreține din munca sa, chiar dacă ar avea bunuri.**

(2) Cu toate acestea, în cazul în care părinții n-ar putea presta întreținerea fără a-și primejdui propria lor existență, instanța de tutelă poate încuviința ca întreținerea să se asigure prin valorificarea bunurilor pe care acesta le are, cu excepția celor de strictă necesitate.

ART. 527

Debitorul întreținerii

(1) Poate fi obligat la întreținere numai **cel care are mijloacele pentru a o plăti sau are posibilitatea de a dobândi aceste mijloace.**

(2) La stabilirea mijloacelor celui care datorează întreținerea se ține seama de veniturile și bunurile acestuia, precum și de posibilitățile de realizare a acestora; de asemenea, vor fi avute în vedere celelalte obligații ale sale.

CAP. IV Stabilirea și executarea obligației de întreținere

ART. 529

Cuantumul întreținerii

(1) Întreținerea este datorată potrivit cu nevoia celui care o cere **și cu mijloacele celui care urmează a o plăti.**

(2) Când întreținerea este datorată de părinte, ea se stabilește până la o pătrime din venitul său lunar net pentru un copil, o treime pentru 2 copii și o jumătate pentru 3 sau mai mulți copii.

(3) Cuantumul întreținerii datorate copiilor, împreună cu întreținerea datorată altor persoane, potrivit legii, nu poate depăși jumătate din venitul net lunar al celui obligat.

ART. 530

Modalitățile de executare

(1) Obligația de întreținere **se execută în natură**, prin asigurarea celor necesare traiului **și, după caz**, a cheltuielilor pentru educare, învățatură și pregătire profesională.

(2) Dacă obligația de întreținere nu se execută de bunăvoie, în natură, instanța de tutelă dispune executarea ei prin plata unei pensii de întreținere, stabilită în bani.

(3) **Pensia de întreținere se poate stabili sub forma unei sume fixe SAU într-o cotă procentuală din venitul net lunar al celui care datorează întreținere.** Dispozițiile art. 529 alin. (2) și (3) rămân aplicabile.

ART. 531

Modificarea și încetarea pensiei de întreținere

(1) Dacă se ivește o schimbare în ceea ce privește mijloacele celui care prestează întreținerea și nevoia celui care o primește, instanța de tutelă, potrivit împrejurărilor, poate mări sau micșora pensia de întreținere sau poate hotărî încetarea plății ei.

(2) Pensia de întreținere stabilită într-o sumă fixă **se indexează de drept**, trimestrial, în funcție de **rata inflației**.

ART. 532

Data de la care se datorează pensia de întreținere

(1) Pensia de întreținere se datorează de la data cererii de chemare în judecată.

(2) Cu toate acestea, pensia poate fi acordată și pentru o perioadă anterioară, dacă introducerea cererii de chemare în judecată a fost întârziată din culpa debitorului.

ART. 533

Plata pensiei de întreținere

(1) Pensia de întreținere se plătește în rate periodice, la termenele convenite de părți sau, în lipsa acordului lor, **la cele stabilite prin hotărâre judecătorească.**

(2) Chiar dacă creditorul întreținerii a decedat în perioada corespunzătoare unei rate, întreținerea este datorată în întregime pentru acea perioadă.

(3) *De asemenea, părțile pot conveni sau, dacă sunt motive temeinice, instanța de tutelă poate hotărî ca întreținerea să se execute prin plata anticipată a unei sume globale care să acopere nevoile de întreținere ale celui îndreptățit pe o perioadă mai îndelungată sau pe întreaga perioadă în care se datorează întreținerea, în măsura în care debitorul întreținerii are mijloacele necesare acoperirii acestei obligații.*

Întrebări:

1. Cum se apreciază posibilitatea debitorului întreținerii de a presta întreținere, conform art. 527 NCC? La criterii ne raportăm? Ce probe administrăm?

2. Se poate stabili un quantum al pensiei de întreținere mai mare decât procentul legal raportat la venitul minim pe economia națională, în cazul în care debitorul nu obține venituri periodice certe?

3. În caz de divorț, dacă s-a stabilit locuința minorului la unul dintre părinți, instanța se mai pronunță cu privire la obligația acestuia de a presta întreținere?

Dacă părinții convin ca întreținerea datorată de părintele cu care nu locuiește minorul să fie prestată în natură instanța poate lua act de această învoială? În caz afirmativ, este necesar să se cuantifice în bani prestațiile ce urmează a fi efectuate?